

Povestea mea

În ianuarie 2010, undeva în nordul Bucureștiului, între o multitudine de sarcini de birou din lumea corporatistă, sarcini de familie și de mamă a unor copii foarte mici, toate acestea așezate pe o pânză de fundal care încă se cerea pictată cu răspunsul la întrebarea: „Cum pot eu să contribui cu adevărat acestei lumi?”, căutam intens o grădiniță bună pentru fiul meu, care avea doi ani pe atunci.

Ce înseamnă *bună*? Cum arată un mediu corect construit pentru nevoile unui copil atât de mic? Ce rămâne părinților de făcut după ce în sfârșit au găsit un loc potrivit pentru copilul lor? Care sunt aspectele de considerat cu prioritate în anii copilăriei?

La toate aceste întrebări aveam să îmi răspund pe tot parcursul meu ulterior în lumea educației alternative, în speță Montessori.

Ulterior, în toată călătoria mea în acest univers al educației alternative și de bun simț, am înțeles că îmi căutam de fapt propria sarcină cosmică, așa cum urma să aplicăm în școala elementară *educația cosmică* – în care copiii sunt îndrumați să își pună întrebări, într-un cadru potrivit și special creat pentru ca ei să poată investiga modul de funcționare al universului, înțelegând că suntem interconectați cu alte ființe co-existente și ne afectăm reciproc; astfel au șanse de mici să ajungă să definească ulterior propria sarcină cosmică: rolul și scopul lor în această existență.

În căutările mele de început am aflat că ar fi fost de folos pentru copiii mei să mă fi autochestionat și cu privire la alte aspecte pivotale în dezvoltarea copilului nou-născut sau chiar a celui încă nenăscut. Și să fi conștientizat chiar mai profund importanța pe care anii formatori o au atât pentru viața copilului, cât și pentru cea a adultului de mai târziu.

Îmi aduc aminte că medicul obstetrician care a supravegheat perioadele mele de sarcină, un medic deosebit de bun, când mergeam la ecograf pentru primul copil, mi-a spus, atât din ceea ce vedea pe ecran cât și din dialogul meu cu el:

“Ai în cap doar muncă și responsabilități, dar le știu eu pe cele ca tine! Imediat ce vă vedeți cu copilul în brațe, vi se schimbă întreaga lume!”

Mărturisesc că atunci nu am înțeles, doar am râs.

Urma să pricep destul de repede mai apoi cum se schimbă prioritățile în viață, chiar dacă munca și responsabilitățile rămân. Ele se mută în noile preocupări și interese.

În acea trecere de la agonie la extaz, mă refer la momentul nașterii propriului copil, dacă aceasta se produce pe cale naturală și fără anestezie, este conținut cumva acel început al unei noi nașteri psihologice pentru mamă; cel puțin aceasta a fost experiența mea cu ambii copii, în moduri diferite și asemănătoare în același timp.

Ulterior aveam să fiu cumva *nașa* educației timpurii din România pentru nivelul de vârstă 0 - 3 ani, așa cum a observat-o, a gândit-o și a explicat-o doctorul Maria Montessori în zeci de ani de muncă și credință nestrămutată în puterile înnăscute ale copilului.

Maria Montessori a ținut prelegeri pe șase continente din șapte. Unul dintre ele a fost Asia, iar cel mai mult a locuit în India în perioada războiului. Acolo, în Orient, *în țara tainelor* cum spunea Eliade, introspecția se adâncește în spații nebănuite anterior a fi posibile. Cartea ei de căpătâi pentru această vârstă chiar se intitulează *Taina copilăriei*.

Deși lucra deja de aproape douăzeci de ani și avea rezultate extraordinare cu copii de la trei ani în sus, în timpul șederii în India a avut această epifanie când a realizat că nu a abordat încă primii trei ani din viața unui copil. A sunat-o pe asistenta ei de atunci, în Italia, și i-a spus:

“Adele, am început de prea târziu. Trebuie să observăm perioada primilor trei ani din viața copilului.”

De atunci s-au deschis și în Occident porțile unei înțelegeri superioare a vârstei timpurii și a perioadei de sarcină.

Revenind la anul 2010 și la începuturile școlii Echilibria, menționez că nu am găsit în România ceea ce aveam nevoie atunci pentru fiul meu. Nici acum dacă aș căuta, nu aș găsi ușor; în afara unui mediu Montessori corect aplicat – lucru încă rar întâlnit, nu aș alege altceva.

Astfel, am hotărât atunci să deschid eu însămi un mic centru educațional *echilibrat*, unde fiul meu să aibă copii cu care să împartă un spațiu și resurse în conformitate cu nevoile vârstei.

Deși nu aveam experiență în domeniul educației – ceea ce s-a dovedit a fi un mare plus pentru educația *altfel*, instinctiv am știut că la doi ani nu mai era de ajuns pentru fiul meu să stea acasă cu mama mea minunată, care m-a ajutat atât de mult când copiii erau mici, împreună cu o altă doamnă tare dragă familiei noastre. Pe vremea aceea, noi eram doi părinți pe care fiul meu îi vedea doar dimineața și seara.

Soțul meu a avut dintotdeauna alte preocupări care nu convergeau cu educația firesc făcută pentru copii, astfel încât m-am văzut nevoită să găsesc o cale de a împăca toate aspectele care țin de o familie cu copii și în același timp să mă dedic unei sarcini mai mari decât mine, dar care să îmi permită să fiu atât aproape de copiii mei, cât și să îmi folosesc toate darurile primite în această viață pentru face o lume mai bună pentru cei din jurul meu.

Astfel, am îmbinat nevoia și plăcerea de a mă ocupa de copii, adică de începuturile vieții, cu pasiunea mea mai veche de a înțelege calitatea hranei pe care o consumăm, atât hrana fizică, cât și cea spirituală – fără legătură cu o anumită dogmă specifică.

Înarmată cu dorința de a fonda ceva care să facă diferența, în aprilie 2010, pe când încă nu auzisem numele *Montessori*, am pornit un mic proiect în cartierul rezidențial în care locuiam. Totul se baza pe abordarea diferită a copilului, așa cum înțelesesem din teoria inteligențelor multiple a lui Gardner; știam cumva și simțeam că educația poate fi făcută altfel, dacă este să îi fie folositoare cât mai mult celui mic.

Și cum cine caută ceva cu ardoare mai și găsește, câteva luni mai târziu, într-o ocazie cu totul specială pe care am avut-o într-o călătorie în Statele Unite, explicând cum văd eu educația făcută corect unor persoane care aveau patru copii în școala Montessori de acolo, aceștia mi-au răspuns „Ceea ce îți dorești tu se cheamă Montessori.” moment în care am replicat: „MonteHOW?” și așa am ajuns să fac prima vizită la școala din apropiere, unde după o oră de căscat gura, la propriu și la figurat, mi-am zis: „Eu vreau să fac școala din nou, dar cu copiii mei!”

Așa a început Echilibria – Montessori Education (EME), înființată să facă diferența, menită să reprezinte un punct de referință în peisajul românesc de *Montessori ca la carte*.

La început, credeam că etapa de vârstă preșcolară din educația Montessori este tot ceea ce voi putea face, având în vedere dificultățile de ordin administrativ și financiar implicate continuării cu alte vârste. O perioadă de timp am reușit chiar să mențin în paralel poziția mea de director general într-o companie americană de telecom. Tot ce câștigam acolo investeam în Montessori, în formarea profesorilor ce necesita un mediu internațional, în material didactic potrivit, în călătorii cu scopul de a mă asigura că am acces la practica și informațiile necesare pentru a discerne între standardul Montessori corect, de înaltă calitate, și alte *pseudo-ssori* care împânzesc piața educațională, la noi și în toată lumea.

Și cum povestea, oricare ar fi ea, chiar și una de succes, se scrie și cu lacrimi și cu bucurii, merită menționat că impunerea numelui Montessori în România, cu menținerea structurii informațiilor și practicii în toată integritatea lor, nu a fost deloc o întreprindere ușoară; a fost nevoie de multă determinare, de credința nestrămutată în principii sănătoase de educație și de asumarea riscurilor asociate cu a menține verticală o abordare foarte diferită la acea vreme în România.

Cum nu aveam de unde să mă informez în țară, a fost nevoie de timp petrecut iar și iar departe de copiii mei pentru a participa la evenimente Montessori în străinătate, la congrese și conferințe, unde, în discuții și negocieri purtate în numele *Asociației Naționale pentru dezvoltarea educației Montessori în România* – pe care am co-fondat-o împreună cu alte colegi – am contribuit major aducerii standardului corect Montessori și la noi în România.

După un timp, în martie 2013, am organizat prima conferință Montessori postbelică în România. Menționez acest lucru deoarece a existat Montessori în București în perioada interbelică, însă regimul politic a pus capăt educației care îi ghidează pe copii *cum* să gândească, și nu doar *ce* să gândească.

De asemenea, am pus umărul consistent la aducerea primilor traineri pentru nivel 0 - 6 ani în România prin prezența mea continuă la evenimentele *Asociației Internaționale Montessori (AMI)*, fondată chiar de doctorul Maria Montessori.

Am reprezentat România fără întrerupere timp de mulți ani la adunările generale în Europa. Realizăm astfel cât de greu și costisitor este să școlești profesori în afara țării; se adaugă apoi și costul pentru mai multe săptămâni în care persoana respectivă trebuie să rămână peste hotare să efectueze sutele de ore de observare și practică la grădinițe și școli acreditate în standardul corect. Nu era posibil să observăm în România și fără aceste

ore extra, dincolo de cursul teoretic, nu puteam obține diplomele necesare pentru educatori certificați corect de către AMI.

Toate acestea au reverberații și azi, fiindcă avem continuu formări de profesori la Institutul Montessori în București.

În tot acest timp, Echilibria creștea de asemenea, cu multă muncă, inspirație continuă pentru profesori și părinți, cu multe riscuri asumate atât financiar, cât și cele care vin la pachet cu menținerea poziției verticale atunci când vrei să faci ceva care te obligă parțial să mergi pe contrasens cu ceilalți, referindu-mă aici la domeniul educației.

În prezent, la toate nivelele de vârstă ale claselor noastre, la Echilibria primim studenți observatori și în practică, atât români, cât și de la alte școli din afara țării. De aproximativ 14 ani suntem gazde pentru studenți fără să refuzăm pe nimeni; acest lucru este posibil și fiindcă educatorii și învățătorii Echilibria sunt deschiși și bucuroși de oaspeți – deși este nevoie de efort în plus pentru echilibrul clasei atunci când avem vizitatori – și deoarece copiii sunt mereu bucuroși și curioși să observe la rândul lor adulții noi.

De asemenea, am luptat pentru a avea consultanți externi cu multă experiență de predare și formare de profesori. În ciuda tuturor vicisitudinilor am început să îi aduc mai întâi la Echilibria, iar ulterior am preluat această sarcină prin Institut.

Trebuie să menționez că a fonda o instituție Montessori corectă în fapt, dar și în spirit pentru copii necesită bugete substanțiale și chiar considerabil mai mari la începuturi, după cum am explicat mai sus, iar acestora li se adaugă materialul didactic corect confecționat după schițele originale ale familiei Montessori, fabricate de Nienhuis – singurul din lume autorizat să lucreze cu schițele originale, lucru deloc neglijabil.

De asemenea, spațiile trebuie să corespundă, să fie foarte mari, luminoase și cu mobilier specific. Dimensiunile claselor, în funcție de vârsta copiilor, pentru a permite libertatea de mișcare și cercetare, sunt de două sau de trei ori mai mari decât ale unei clase obișnuite – în care copiii stau în bănci și se uită la tablă sau la profesor. Spațiul exterior este și el important, fiindcă în Montessori copiii îngrijesc atât interiorul, cât și exteriorul clasei.

Însă pentru vârstele școlare, în continuare ne formăm profesorii în alte țări din Europa sau America, deoarece nu există masă critică de școli pentru a avea suficienți cursanți încât un formator să vină și să țină cursul la București. Nu numai că nu există destule școli, dar Echilibria este practic singura școală elementară și gimnazială din București care a rămas fidelă pedagogiei Montessori în integritatea ei, cu principiile și abordarea specifică a copilului, mai actuală și mai necesară ca oricând în lumea de azi. Cum spunem noi, suntem o oază de normalitate în gura leului din nordul Bucureștiului, într-un bazar de școli de toate felurile, care mai de care mai impozante și mai standardizate.

Noi suntem organizați în vile având curți generoase, lucru care ne ajută să creăm o atmosferă caldă și primitoare unde copilul se simte într-o comunitate sigură, care răspunde bine fragilității vârstei. Mai există școli în România, în alte orașe decât București, care sunt fidele educației de calitate Montessori.

Merită specificat și că am mentorat și consultat gratis un număr considerabil de fondatori de școli și grădinițe la începuturile lor. Mămicile îmi cereau să deschid sedii în diverse locuri din București și din țară. În schimb, le-am îndemnat și încurajat să deschidă ele însele și au reușit cu succes. Fondatorii sfătuiți de mine direct au fondat grădinițe în standardul corect.

Și cum povestea se scrie și cu lacrimi, după cum ziceam, toate aceste eforturi nu au trecut neobservate de către cei doi copii ai mei, căroră, deși le-am făcut o școală faină, în timp ce am ajutat și la crearea cadrului Montessori în România postbelică, le-am luat din timpul pe care l-ar fi putut petrece cu mine – timp pe care nu îl mai pot întoarce. Am compensat ulterior, după ce m-am format și eu ca educator pentru vârsta timpurie și am avut mai multe realizări și conștientizări; trezirea mea ca mamă s-a întâmplat continuu și încă se întâmplă. I-am expus cât am putut la experiențe de viață și am comentat acțiuni mai bune și mai puțin bune ale altor oameni, dar și ale noastre, din care am tras împreună învățăminte. Astfel, copiii au căpătat discernământ din ce în ce mai bun și ceea ce eu numesc *morală obiectivă*.

Însă când vine vremea să te judece copiii, nu ești niciodată pregătită. Dar este o etapă și ea necesară în formarea gândirii critice. Și cum să le explici înainte de vreme ceea ce ei încă nu au trăit? Dialogul care vine uneori cu reproșuri, ce conțin și adevăruri trăite de ei, are întrebări de genul: „De ce te ascundeai de noi în birou? Noi doream să stăm cu tine când te vedeam”, „De ce ne lăsași până la ora 18:00 la grădiniță?” sau întrebări din categoria „De ce ai permis să se întâmple asta și ailaltă în viața ta?”

Dincolo de faptul că la o anumită vârstă nu pot aprecia ceea ce este deja bine în viața lor, căci aceea este normalitatea lor, sigur că le explici că poate ai greșit încercând să faci lucrurile mai bine. Cum să le spui că nu vin cu manual de instrucțiuni și că tot ce ai făcut și ai decis în nopți nedormite, cu lacrimi și temeri ascunse, a fost cu unicul scop de a oferi spațiul pe care, la un moment în timp, în contextul de atunci, l-am considerat unul de siguranță pentru ei? Nu poți da timpul înainte ca să ajungă ei înșiși la propriile răscruci, atunci când încep să experimenteze a fi câte puțin în pielea ta. Trebuie răbdare și conectare la ceva mai înalt pentru a reuși să parcurgi aceste etape cu ei.

În acele momente tu, fostul copil, capeți o viziune diferită pentru propriile judecăți pe care le-ai emis despre părinții tăi de-a lungul timpului. Deși ai înțeles o parte din deciziile părinților tăi până la o anumită vârstă, mereu găsești o înțelegere superioară când devii tu cel judecat de către propriii copii. De exemplu, până în acele momente nu am înțeles toate zbaterele tatălui meu să ofere un mediu sigur și cu abundență în timpuri atât de grele. Am înțeles mai bine de ce era foarte autoritar, mereu vigilent, dar și flexibil dacă dialogai cu el folosind logica, așa cum le place bărbaților. Apoi am mers mai în urmă și am ajuns să înțeleg o parte din deciziile bunicilor mei paterni în contextul timpurilor trăite de ei. La fel am procedat cu bunicii materni în contextul lor diferit de viață. Pe toți bunicii mei am ajuns să îi citez cu patos pe măsură ce înaintez în vârstă și am mai multe experiențe de viață.

Când eram mică rețineam mai mult sub formă de povești ceea ce îmi spuneau, dar a contat atât de mult ce au spus nepoților la vârsta când înmagazinăm și facem stoc la care apelăm ulterior. Încep să văd și la copiii mei aceste beneficii ale dialogului cu sens; le văd de asemenea la elevii școlii noastre gimnaziale, în care zilnic ținem

sesiuni de mentorat în adevăratul sens al cuvântului și ajungem la un dialog mai profund cu ei. Chiar dacă sunt mai mici decât cei de liceu, acum au cea mai mare nevoie de discuții cu sens în care să se simtă acceptați chiar și după ce au făcut boacăne. Însă este important să înțeleagă mereu care este centrul – punctul de referință – și cât de mult s-au depărtat de el.

Mă gândesc că această reflecție poate ajuta și alți părinți să clarifice o parte din îndoielile pe care le au cu propriii copii în contextul familiei lor. Nu am dubii că toți copiii cu care se vorbește în mod constant și cu cărțile pe față vor ajunge să vadă cât mai clar în anumite situații.

La 18 și 16 ani, Vlad și Ioana, copiii mei, sunt niște parteneri de discuții realmente cu esență, iar unele concluzii pe care le au uneori lipsesc multor adulți. Mă uimesc, iar în anumite aspecte pot spune că deja mă depășesc. Indiferent de părerile lor în timp și de situațiile prin care trec, a nu îi abandona, nici fizic și nici în spirit, a fi lângă ei când au nevoie – și au în multe feluri nevoie, chiar dacă unele nu foarte evidente – este cheia.

Dincolo de dialog și de prezența fizică lângă ei, eu am găsit potrivit și util să comunic uneori cu ei prin mici texte scrise la aniversările lor sau în alte momente când am simțit că o comunicare în scris ar avea mai mult efect. Astfel, am pus pe hârtie, cu scris de mână, mesaje despre morală sau mici lecții de viață care să fie strânse la un loc și pe care să le consulte și la o vârstă mai mare, când vor găsi noi valențe după ce se vor fi confruntat cu propriile dileme pe care viața le oferă.

Las aici două dintre mesajele mele scrise la momente aniversare. M-au surprins plăcut când le-au înrămat pe unele dintre ele.

Cu ambii copii am început la vârsta de 11 ani.

Pentru Vlad, 18 februarie 2019:

Pentru fiul meu extraordinar și remarcabil care azi împlinește 11 ani... doresc să îți spun că dragostea lui mami te va însoți mereu peste tot pe unde te vor purta pașii în viață. Ești bucuria vieții mele și inspirația celor mai minunate dorințe pe care le am. De dragul tău și al Ioanei se întâmplă totul în viața mea.

Acest mesaj a venit într-un moment foarte greu pentru el, când eu și tatăl lui ne separam. A fost greu, precum durerile facerii, dar apoi, după ce s-a născut noua familie, s-a așternut și liniștea în casă.

Pentru Ioana, 2 noiembrie 2020:

*Fiicele mele minunate,
Oricând te simți copleșită, doar amintește-ți că ești fiica mea și ridică fruntea sus! Fii curajoasă și iubește viața! Voi fi întotdeauna cu tine și tu întotdeauna vei fi fetița mea minunată! Înconjoară-te de aceste vorbe de suflet și ia-le ca pe o mare și eternă îmbrățișare.*

Pe măsură ce cresc, discuțiile lungi cu ei, experiențele și experimentele multiple, din care am scos mereu lecții de viață, se transformă în discuții punctuale, unele foarte scurte, dar absolut necesare în anumite momente când au ei nevoie. Prietenii lor și discuțiile cu ei încep să conteze mult; este important să le știm prietenii. Au nevoie și de adulți din afara familiei, adulți de o anumită calitate, cu care să discute și alte aspecte, din alte unghiuri.

Cum școlile în general nu dau atenție deloc acestor nevoi pe care ei le au în adolescență, nu este deloc facil să își găsească mentori în afara părinților. De reținut însă este că de acum nu mai au loc des discuții lungi și este nevoie să încapi tu în agenda lor, și te bucuri atunci când te întrebă. Unele sfaturi, când simt că vorbele intră pe o ureche și ies pe alta, le strecor doar în scris, lăsând un bilețel pe biroul lor, cum ar fi:

Pentru Vlad, 30 septembrie 2024.

Către Vlad, fiul meu,

Dincolo de iubirea pe care ți-o port, îți scriu cu tristețe că ai crescut suficient de acum și comportamente (repetate) ca cel de aseară nu mai pot fi așa ușor anulate cu ceva scuze și păreri de rău 24 de ore mai târziu. Nu mai are efect pentru că tu deja știi ce faci și ești destul de mare ca să poți controla emoția extremă înainte să o manifesti. Dacă totuși nu poți, trebuie găsită o cale (diferită de tot ceea ce am încercat până acum) ca să capeți acea disciplină a emoțiilor.

Încă mai putem acționa la 16 ani.

Mai târziu poate fi prea târziu.

Cu dragoste, Mama.

În prezent, când reușesc să îi prind pe amândoi la un prânz sau la o cină și să ascult dialogul lor absolut delicios, mă simt privilegiată să văd și părți din mine în acel dialog; văd în vorbele lor și ce cred eu că am făcut bine, dar și ce am de reșezat într-un dialog viitor cu ei, măcar cât timp îi mai am în casă cu mine.

În această epocă a inversării valorilor, a avea îndrăzneala să menții la locul lor principii de viață sănătoase și să le dai neconținut mai departe generațiilor tinere, într-o formă cât mai puțin alterată, reprezintă o contribuție deloc de neglijat.

Îndemn pe oricine se simte atras în această direcție, cu școală sau grupuri de lucru cu cei tineri, să facă oricâți pași este nevoie pentru a contribui. Nu sunt de acord cu adulții care au depus armele și se autoliniștesc motivând că ei nu pot schimba nimic în aceste timpuri, așa cum sunt ele. Și dacă atingi în bine un singur copil sau un adult care lucrează cu copiii, deja joci în altă ligă.

Îmi doresc ca interviurile și comunicările mele care s-au întâmplat în diverse ocazii și care sunt desfășurate în această carte să inspire și să îndemne la acțiune în sensul celor expuse mai sus.

Cu toții avem propriile talente, înclinații și ceva resurse la îndemână. Și trăim o singură dată. Avem și temperament și o anume calitate a propriului caracter format. Paleta este largă.

De asemenea, am crescut cu o filozofie de viață primită de la părinți și de la mediul care ne-a fost pus la dispoziție când eram mici, factori care ne influențează tipul de personalitate. Toate acestea, într-o combinație unică pentru fiecare, contribuie la decizia de a alege dacă facem sau nu ceva cu impact în această unică viață.

Nu mă refer neapărat la mulțimi de oameni și la resurse financiare consistente. Unii dintre noi chiar credem că putem schimba lumea fie prin a face mai mult în domeniul nostru, în jurul nostru, chiar și prin puterea propriului exemplu pentru cei din jur.

Încurajez pe toți cei care cred că ceva, orice, se poate face, să acționeze consecvent în interesul superior al copiilor, în cel mai vertical sens cu putință.

Maria Cristina Preda

1 martie 2026